

dr. Gyaraki Réka (PTE ÁJK Doktori Iskola)

gyarakireka@gmail.com

AZ ELEKTRONIKUS ADAT HOZZÁFÉRHETETLENNÉ TÉTELÉNEK JOGI SZABÁLYOZÁSA

A számítástechnikai bűncselekmények számának növekedésével szükségessé vált az olyan jogi szabályozás is, amely mind a büntetőeljárás folyamatában, mind pedig a befejezését követően a jogsértő tartalmak további hozzáférését megakadályozza, ugyanakkor az eljárás teljes lefolytatását nem gátolja.

Nemcsak a Büntető Törvénykönyv általános részének 77. §-a szabályozza a hozzáférhetetlenné tételt, hanem a büntető eljárásjogi törvényünkben a kényszerintézkedések vonatkozásában is bekerült ez az új szabályozás. A törvény szövegének ismertetése mellett az jogalkalmazói szándékot és a gyakorlati működésének összehasonlítását végzem el, felsorolva közben azokat a bűncselekménytípusokat, amelyek esetében alkalmazható a jogellenes ???adat hozzáférhetetlenné tétele.

Kérdés, hogy a hozzáférhetetlenné tételi eljárás megfelel-e az elvárásnak?

The legal regulation of making electronic data inaccessible

The growing number of computational crimes made it necessary to create legal regulations to prevent access of wrong data during and after the penal procedure, but does not hinder the investigation.

The question is, whether the procedure of making these data inaccessible meet the requirements or not?

Bevezetés

A számítástechnikai bűncselekmények korlátozására/megállítására az elmúlt években a törvényhozónak, a bíróságnak, ügyészségnek és nyomozó hatóságoknak kevés esélye volt. A büntető anyagi jog egyáltalán nem, a büntető eljárásjogunk pedig csak nagy vonalakban próbálta útját állni az informatika felhasználásával elkövetett jogellenes cselekményeknek.

A számítástechnika fejlődése és a számítástechnikai rendszerek terjedése az információknak nemcsak a gyorsabb terjedését, hanem az azokkal (eszközökre). Illetve azokra(pl. adatokra) történő bűncselekmények elszaporodását is magával hozta. Megjelentek olyan típusú informatikai bűncselekmények, melyek a deliktummal érintett magánszemélyeknek, jogi személyeknek, szervezeteknek illetve állami intézményeknek a sérelmére vagyoni, erkölcsi, esetleg információs biztonságukat veszélyeztetőek és egyben (anyagi) károkat is okoznak. Eddig az ilyen jogsértések kezelésére, továbbfolytatására, megakadályozására nem sok lehetőség volt törvényi eszközzel, ami lehetőség meg volt, azt pedig az elkövetők könnyedén ki tudták játszani. A jogsértéssel érintett tartalmak a büntetőeljárás lefolytatása alatt elérhetőek voltak, ugyanakkor annak befejezését követően sem volt arra igazán megfelelő módszer, hogy elérhetetlenné tegyék.

Egy új jogintézmény jelent meg a 2012. évi C. törvény, a Büntető Törvénykönyv újragondolásakor: *Az elektronikus adat hozzáférhetetlenné tétele*. Ennek ugyanakkor megjelent az eljárásjogi szabályozása is, amely a kényszerintézkedések közé került be: „Az

elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele”, és „Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele”.

Ez új szabályozás egyébként egy uniós kötelezettségnek is eleget tesz - a 2011/93/EU irányelv 25. cikkében foglaltaknak -, amely szerint a tagállamoknak meg kell tenniük a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a gyermekpornográfiát tartalmazó vagy azt terjesztő, a területükön üzemeltetett weboldalak eltávolíthatóak legyenek.

Elektronikus adat és annak hozzáférhetetlenné tétele

A legfontosabb először azt megismerni, hogy mi az elektronikus adat. Miért van szükség az elektronikus adat hozzáférhetetlenné tételére és egyáltalán milyen esetben és hogyan rendelhető el?

Az elektronikus adat: az „információs rendszerben tárolt, kezelt, feldolgozott vagy továbbított tények, információk vagy fogalmak minden olyan formában való megjelenése, amely információs rendszer általi feldolgozásra alkalmas, ideértve azon programot is, amely valamely funkciónak az információs rendszer által való végrehajtását biztosítja.¹ Az NMHH honlapján a eljárással kapcsolatos végrehajtás szerint pedig a hozzáférhetetlenné tételi eljárás esetében az elektronikus adat, a hozzáférést biztosító elektronikus hírközlési szolgáltatók által, elektronikus hírközlő hálózat útján közzétett olyan adat, amely IP- és URL-cím, illetve port szám alapján beazonosítható² .

Az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele

Az új Büntető Törvénykönyv hatályba lépése előtt a Miniszteri Indoklás szerint a számítástechnikai hálózaton keresztül megvalósuló bűncselekmények esetében nem volt olyan intézkedés, mellyel az illegális tartalmat hozzáférhetetlenné tudnák tenni. A hatóság lehetősége tényleg korlátozott volt az informatikai bűnözőkkel szemben. A jogsértő tartalom esetén az elkövető(k) felderítésére és kézre kerítésére az eljárásjogi és más (többek között a rendőrségi) törvényben meghatározott nyílt vagy titkos nyomozások, kényszerintézkedések lehetőségei viszonylag korlátozottak voltak.

A Büntető Törvénykönyv Általános részének 77. §-a az elektronikus hírközlő hálózaton olyan tartalmaknak az eltávolítására ad lehetőséget, amelynek hozzáférhetővé tétele, vagy közzé tétele bűncselekményt valósít meg, vagy amely tartalmat bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használnak. Annak a tartalomnak is a végleges eltávolítására ad lehetőséget, amit bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak.

A hozzáférhetetlenné tételnek tehát helye van:

- terrorcselekmények,
- a gyermekpornográfia,

---

¹ 2012. évi C. törvény Btk. 423. § (4) bekezdése

² http://nmhh_muszaki_ajanlas_20131008.pdf (letöltve:2014.10.18.)

- a rasszista cselekmények,
- a csalás,
- a szerzői jogok megsértése,
- a fogyasztó megtévesztése,
- a személyes adattal visszaélés terjedése,
- bizonyos esetekben a cyberbullying vagy internetes zaklatás

eseteiben elrendelhető az elektronikus adat ideiglenes vagy végleges hozzáférhetetlenné tétele.

Ugyanúgy hozzáférhetetlenné kell tenni az elektronikus adatot, amennyiben annak jogellenes tartalma kiskorúsága - vagy kóros elmeállapota miatt nem büntethető személyhez köthető.

Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele

Az 1998. évi XIX. törvény, a Büntető eljárásjog a kényszerintézkedések között tárgyalja. A hozzáférhetetlenné tétel célja, hogy az elektronikus hírközlési szolgáltató által megvalósított, az elektronikus adatok hozzáférhetetlenné tételére irányuló technikai eljárások *a bíróság, vagy a külön törvényben meghatározott hatóság (Nemzeti Adó- és Vámhivatal, rendőrség) tiltó határozatában megadott jellemzők alapján hozzáférhető elektronikus adat helyett a szintén a határozatban megadott, a tiltás tényéről és indokairól tájékoztató szöveg kerüljön megjelenítésre az internet felhasználó számára*³.

Az ún. tartalom bűncselekmények esetében - ilyen a gyermekpornográf, vagy szerzői jogot sértő deliktumok - már rögtön megvalósul a jogellenes cselekmény, és szükségessé válhat az elektronikus adat elszeparálása.

A törvény megfogalmazása szerint az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele az elektronikus hírközlő hálózat útján közzétett adat (e cím alkalmazásában a továbbiakban: elektronikus adat) feletti rendelkezési jog ideiglenes korlátozása, és az adathoz való hozzáférés ideiglenes megakadályozása. Bármilyen közvérdra üldözendő bűncselekmény útján keletkezett jogsértő tartalmak esetén, amennyiben az elektronikus adat (végleges) hozzáférhetetlenné tételének van helye, valamint a bűncselekmény folytatásának megakadályozásának úgy ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel rendelhető el. Azaz, az olyan weboldalak, melyek tartalma illegális, lehetségessé válik az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel, amely a büntetőeljárás alatt alkalmazható. A büntető eljárásjogi törvény szerint ez az eljárás egyrészt preventív célú, vagyis ne lehessen a továbbiakban az adott tartalmakhoz hozzáférni, másrészt megakadályozhatja az ilyen bűncselekmények eszkalálódását.

Feltételezésem szerint a prevención túl az ideiglenes hozzáférhetetlen tétel egy olyan köztes állapotot teremthet, amely amennyiben a bűncselekmény elkövetése esetleg nem bizonyítható, úgy az ideiglenes blokkolással az eljárás befejezését követően az eredeti állapot visszaállítható.

Az eljárásban a bíróság, pontosabban a nyomozási bíró jogosult eljárni.

Az intézkedésnek két formáját különbözteti meg a törvény:

- a.) a bíróság mérlegelésétől függ:

³ http://nmhh_muszaki_ajanlas_20131008.pdf (letöltve: 2014.10.18.)

Amikor az eljárás közvérdre üldözendő deliktum miatt indult meg, amellyel kapcsolatban helye van a végleges hozzáférhetetlenné tételének és ezáltal megakadályozhatják a bűncselekmény továbbfolytatását.

b.) kötelező a hozzáférhetetlenné tétel elrendelése:

- a) *a tárhelyszolgáltató az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vonatkozó kötelezettséget nem teljesítette, vagy az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vonatkozóan a külföldi hatóság jogsegély iránti megkeresése a megkeresés kibocsátásától számított harminc napon belül nem vezetett eredményre, és*
- b) *a büntetőeljárás gyermekpornográfia (Btk. 204. §) vagy állam elleni bűncselekmény (Btk. XXIV. Fejezet) vagy terrorcselekmény (Btk. 314-316. §) miatt indult, és az elektronikus adat e bűncselekménnyel áll összefüggésben.*⁴

Ezt követően a bíró (mint fentebb említettem a nyomozási bíró) határozatot hoz, amelyet a Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóságnak elküld, akik a tárhelyszolgáltatót az eljárásról és az ügyirat számáról értesítik.

A hozzáférhetetlenné tételi eljárás során tulajdonképpen két folyamatot lehet megkülönböztetni. Az egyik esetben az elektronikus adat eltávolításáról beszélünk. Ezt a bíróság jogosult határozatban elrendelni. A kötelezett a tárhelyszolgáltató. Ebben az esetben a Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóság az eljárás megszervezésében nem vesz részt.

A másik esetben az elektronikus adat hozzáféréseinek megakadályozása történik, amiben szintén a bíróság jogosult eljárni. Az eljárás kötelezettjei az internet-szolgáltatók, a keresőszolgáltató és a gyorsítótár szolgáltató. Ebben az esetben az NMHH-nak viszont már van szerepe!

Az elektronikus adat hozzáférhetetlenné tétele elrendelhető ideiglenesen, az adat ideiglenes eltávolításával vagy a hozzáférés ideiglenes megakadályozásával.

Az eljárás alanyai tehát a hírközlési szolgáltató, a keresőszolgáltató, a gyorsítótár-szolgáltató, a nyomozó hatóság, az ügyészség, a bíróság, a Nemzeti Média és Hírközlési hatóság és természetesen a sértett(ek), az elkövető(k), esetleg szakértő, stb....

Tulajdonképpen erre a kényszerintézkedésre akkor kerül sor, ha a tárhelyszolgáltató a felszólítás ellenére nem távolította el a jogsértő adatot, vagy a külföldi hatóság jogsegély iránti megkeresése a megkeresés kibocsátásától számított 30 napon belül nem vezetett eredményre, illetve az elektronikus adat gyermekpornográfia, terrorcselekmény vagy állam elleni bűncselekmény miatt indult büntetőeljárással van összefüggésben.

A bíróság az ideiglenes hozzáférhetetlenné tételről értesíti a Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóságot, akik ellenőrzik annak végrehajtását, valamint annak tényét bevezetik a KEHTA-ba.

Mi a KEHTA?

---

⁴ 1998. évi XIX. törvény 158/D.§ (1) bekezdés a.) és b.) pontja

A KEHTA a Központi Elektronikus hozzáférhetlenné tételi határozatok adatbázisának rövidítése. A KEHTA-t a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság működteti úgy, hogy a bíróság vagy más, külön törvényben meghatározott hatóság által bevitt adatokat feldolgozza. A KEHTA adatai nem nyilvánosak, oda csak a bíróság, ügyészség, a külön törvényben meghatározott hatóság, nyomozó hatóság, vagy az Országgyűlés illetékes bizottságának tagjai és az NMHH tekinthet bele.

A Központi elektronikus hozzáférhetlenné tételi határozatok adatbázisába rögzíti a bíróság, illetve a külön törvényben meghatározott hatóság:

- az eljáró bíróság, a külön törvényben meghatározott hatóság megnevezését és a határozat számát,
- az elektronikus adathoz való hozzáférés megakadályozásáról, illetve a megakadályozás megszüntetéséről szóló rendelkezést,
- az elektronikus adat azonosítására és elérésére vonatkozó adatokat⁵.

Az elektronikus adat ideiglenes eltávolításának elmulasztása esetén százezer forinttól egymillió forintig terjedő rendbírság szabható ki, mely ismételten - három havonta - is kiszabható.

A hatóságok feladata tehát, hogy az illegális tartalmak esetén, hogy az azokhoz való hozzáférést blokkolják, vagyis a felhasználók számára elérhetlenné tegyék. Ugyanakkor ne felejtjük el, hogy maga a weboldal is egy nyom, vagyis az eljárás alatt bizonyítéknak minősül. Az eljáró bíróság további feladata annak érdekében, hogy eredményes legyen a hozzáférhetlenné tételről szóló határozat:

1. A határozat rendelkező részében meg kell pontosan jelölni az érintkezéssel érintett elektronikus adatot (pontosan megadni az URL-címet, az IP címet, a domain nevet, stb.).
2. Pontosán meg kell határozni azt, hogy mi alapján rendeli el a bíróság az ideiglenes vagy végleges hozzáférhetlenné tételt, vagyis csak nem elég, hogy csak magát a jogsértés tényét állapítják meg.
3. Az ideiglenes vagy végleges hozzáférhetlenné tételről szóló határozatot haladéktalanul meg kell küldeni az NMHH-nak.
4. Meg kell jelölni azt a szöveget a bíróságnak, amelynek megjelenését a határozattal érintett oldalon meg kívánják jelentetni.

A hozzáférhetlenné tétel megszüntetésének esetei

A bíróság elrendeli a hozzáférhetlenné tételt, ha:

- a hozzáférhetlenné tétel elrendelésének oka megszűnt,
- nyomozást megszüntették, kivéve, ha a Büntető Törvénykönyv 77. §-ban meghatározott esetben, amikor a végleges hozzáférhetlenné tételt akkor is el kell rendelni, ha az

---

5

elkövető kiskorúsága vagy kóros elmeállapota miatt vagy egyéb büntethetőséget megszüntető ok miatt nem büntethető,

- ha a tárhelyszolgáltató teljesíti az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására vonatkozó kötelezettségét,
- vagy a kényszerintézkedés oka megszűnt.

Az elektronikus adat hozzáférhetetlenné tétele egyik részről pozitív újítás a számítógépes környezetben elkövethető deliktumok visszaszorításával kapcsolatban. Véleményem szerint már szükségessé vált olyan eljárásjogi szabály megalkotása, ami a jogellenes tartalmak blokkolásával foglalkozik.

Ugyanakkor maga az eljárás túl bonyolult, valamint a cél eléréséig sok hatóságon és sok személyen megy keresztül, ami esetleg a nyomozás ellehetetlenüléséhez vezethet. Valójában az egyik eljárásjogi alapelv, az arányosság elve is sérül.

Gondot jelenthet, hogy a tárhelyszolgáltató nem feltétlenül tud arról, hogy milyen adatot helyeztek el az általa biztosított tárhelyen, valamint az eltávolítás illetve a blokkolás esetleg nehéz, hiszen egyes esetben hatalmas adatmennyiséget kellene átvizsgálnia.

A törvényben írt eljárás rendszere álláspontom szerint lassú és nem tisztázza a szerepeket. Kérdésként merül fel, hogy az internetes bűncselekmények jellemzőit ismerve a gyorsaság, az anonimitás, a határok nélküli bűnözés, mennyire flexibilis az eljárás, vagy merev, így akkor véleményem szerint nem feltétlenül minden esetben lehet kielégítően alkalmazni.